

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL

Fabrikalardan makine sesinden

önce İşçinin Sesi gelecek!

Yıl:15, Sayı:374, 10 Nisan 1989

Tek büyük işçi sınıfı!

Tek silah illegal parti!

Tek yol devrim!

Kadının ezilmesi sınıflı toplumla başlar, sınıfsız toplumla biter

KADIN SORUNU MU?

Yazın yayınları'ndan Handan Koç'un Aralık 1988'da Yürükoğlu yoldaşımızla yaptığı röportajı aynen yayınlıyoruz

R.Yürükoğlu

Soru: Önce temel bir soru sora-
cağım. Tüm öteki sorular da aslında
bu sorunun alt soruları gibi. Tür-
kiye'de kadınların ezilmişliğiyle il-
gili ne gibi politikalar öneriyor-
sunuz? Konuyu nasıl tahlil ediyor-
sunuz? Böyle bir ezilmişlikten söz-
etmek gerekli geliyor mu size?

R.Yürükoğlu: Yalnız Türkiye'de de-
ğil, tüm dünyada kadınların ezil-
mişliğinden söz etmek gerekir. İleri
bir ülke olmadığı için Türkiye'de
bunun daha vahşicesi var. Öneri-
lerimize geçmeden önce ezilmenin
kaynağı üzerinde kısaca durmalıyız.
Önerilerimizin mantığı da zaten bu
kaynağı kurutmaya ya da güçsüz-
leştirmeye yöneliktir.

Kadının eşitsizliği, ezilmesi, sınıflı
toplumlarla beraber başlıyor. Ve asıl
olarak da altında işbölümü yatıyor.
Kaynak son çözümlemede böyle
olunca, şöyle diyebilirim: Sömürü
düzeninin ortadan kalkması, kadının
kurtuluşunun *başlangıcı* olacaktır.
Fakat yine de bu tam bir kurtuluş

olmayacaktır. Çeşitli boyutları var
ama kurtuluşu asıl sağlayacak olan,
işbölümünün ortadan kalkma-
sıdır. Dolayısıyla kadının bizce ger-
çek kurtuluşu komünizmde olacak-
tır.

Sorunu böyle gördüğümüz için
kadını sınıf kavgasında işçi sınıfından
ayırmaya yönelik hiçbir öneriyi, hiçbir
tutumunu doğru bulmuyoruz. Kadınlar
işçi sınıfının doğal bağışığıdır. Kur-
tuluş ikisi için de sömürünün kal-
dırılmasıyla başlayacak ve komü-
nizmde gerçekleşecektir.

Yine böyle olduğu için kadının
düşmanını erkek olarak da görmü-
yoruz. Kadının da, erkeğin de düşmanı
sömürü düzenidir.

İşbölümünün ortadan kalkmasıyla
kadın gerçek kurtuluşa kavuşacaktır
diyoruz. O zaman bu işbölümü
konusuna da kısaca, fazlaca akıl
yürütmelere girmeden bakmakta ya-
rar var. Toplumda geniş bir işbölümü
var, ama kadınla erkeğin eşitsizliğini
yatan nasıl bir işbölümdür? Birinin
camlılık, ötekinin muslukçuluk yap-
ması gibi bir işbölümü değil bu. Asıl

olarak kadını evine ve çocuk yeti-
ştirmeye hapseden, çocuğunun ve
kocasının kendilerini yeniden üret-
melerini sağlamaya yönelik bir iş-
bölümü. Erkek de ailenin girdilerini
sağlayacaktır. O zaman işbölümünün
ortadan kalkması sürecinde, bu iş-
bölümünün de ortadan kalkması
gerekecektir.

Zaten son dönemdeki çabalara
bakılırsa, bu çabalar tarihin gideceği
yönü göstermiyor ama, yine de
yönelmesi gereken hedefi, bilinç
altında bile olsa, insanlığın sezdiğini
gösteriyor. Örneğin, erkeklerin de
hamilelik süreci yaşayabileceği, karın
boşluğunda bebeği taşıyabileceği söy-
leniyor. Bunun için deneyler yapılıyor.
Böyle bir eşitlik çok geri düzeyde bir
eşitlik olurdu. Kadın nasıl birşeylere
mahkum edilmişse, bazı erkekleri de
mahkum etme anlamına gelir, daha
ileri bir düzeyde kurtuluş sağlamazdı.
Tabii tarih bu yoldan ilerlemeyecektir.
Ancak, sonuçta, hamilelik sürecinin
de işbölümüyle birlikte ortadan kal-
kacağını düşünüyoruz.

Türkiye'deki durum bu genel

inde, ileri kapitalist ülkelere oranla
çok daha vahimdir. Türkiye'de kadın
gerçekten ikinci sınıf vatandaş.
Kendim dahil, şu ya da bu düzeyde
erkek şövenizmi taşımayan erkeğe
bugüne dek rastlamadım. Yine de
kavgayı erkeklere yöneltmek için
yeterli neden değildir, çünkü aynı
dertten erkekler de çekiyor. Ezilen
varolduğu sürece, ezen de eşit ve
özgür olamıyor. Kadın eşitsizlikten
uzak, ezilen bir durumdayken, erkek
de eşit ve özgür değildir. Erkeğin rolü,
sömürünün çıkarı için ona da düzen
tarafından dayatılmış iğrenç bir rol-
dür.

Son dönemlere gelince, Türkiye'de
toplumdaki genel uyanış çerçevesinde,
kadınların hareketliliğinde büyük bir
yükseliş gözleniyor. Grevlerde, sen-
dikal çalışmalarda, hapishane eylem-
lerinde kadınların çok aktifleştğini
görüyoruz. Kaldı ki 1980'den bu yana
hapishanelerin içinde de kadınların
tutumları çok şanlı oldu.

Soru: Bir ezme ezilme ilişkisi var
erkeklerle kadınlar arasında ve

ezilenler kadın ezenler de erkek oldukları için, bir takım özel politiklardan, yani genel anlamıyla politik eğilimlerin, strateji ve taktiklerin içinde yer alacak özel politiklardan bahsetmek gerekir mi? Kadınlar için sizin böyle bir yaklaşımınız var mı?

R.Yürükoğlu: Kadının kurtuluşunun başlangıcı sömürü düzeninin, ve asıl kurtuluşu da işbölümünün ortadan kalkmasıyla gerçekleşecektir demek, kadın sorununun düzelmesi yönünde yapılması gereken herşeyi komünizme bırakmak anlamına gelmiyor tabii. Bugünden yapılabilecek çok şey var. Öncelikle hem kadının hem erkeğin eğitimi, özellikle devrimci kesimlerde yoğun bir şekilde ideolojik eğitimi gerekiyor. Bunun yanısıra toplumda yapılması gereken şeyler var.

- Kadınların yasalar karşısında tam eşitliğinin sağlanması gerekiyor. Kadını aşağılayan boşanma uygulamasının, zina yasasının vb. değişmesi gerekiyor. Medeni kanunun yeni baştan, kadının eşitliğini gözetir bir şekilde yazılması gerekiyor.

- Sonra ekonomik, kültürel ve toplumsal yaşamın her alanında kadın erkek eşitliği, fırsat eşitliği sağlanması gerekiyor. Kadınların gece kurslarına, parti, sendika ve dernek toplantı ve çalışmalarına katılmalarını sağlayacak, yatılı yuva, kreş ve ilkokullar açılması ve kadının siyasal yaşama aktif katılmasının önündeki engellerin kaldırılması gerekiyor.

- Ülkemizin somut koşulları da dikkate alınarak, tüm yönetim, yasa ve yargı organlarında, tüm partilerde, sendikalarda ve meslek örgütlerinde karar organlarında kadınların 1/3 oranında bulunmaları, toplumsal gelişmelerin daha ileri aşamalarında bunun %50'ye, nüfusumuzu yansıtır bir biçimde çıkarılması gerekiyor.

- Yine toplumsal gelişmenin daha ileri bir aşamasında, ordu dağıtılıp, halk ordusu, halk milisleri kurulurken, kadınların da buna aktif katılımının sağlanması;

- Ev işlerinin toplumsallaştırılması için kollektif yemekhaneler ve kollektif çamaşırhanelerin açılması,

- Ev işleri ve çocuk bakımı tam anlamıyla toplumsal bir karaktere sahip olana dek, bu işlerin ortak sorumluluğunun erkek ve kadın tarafından yürütülmesi konusuna gerek yasalarda, gerekse ideolojik eğitimde ağırlık verilmesi;

- Doğum kontrolüyle hamilelik sürecini kaldırmanın tüm kadınlara eşit ve parasız bir hizmet olarak sunulması ve bu konularda yaygın eğitim olanakları sağlanması;

- Kadınların, kazançlarından kaybetmemek, ve bedelsiz ilaç ve tıbbi yardım almak koşuluyla doğumdan önce ve sonra, 8'er haftalık süre için işten serbest bırakılmaları;

- Yine kadınların çalıştıkları tüm işyerlerinde kreşler kurulması, emziren analara üç saati geçmeyen aralıklarla yarım saatin altına düşmeyen izin, böyle anaların iş günlerinin altı saate düşürülmesi;

- Kadınları aşağılayan her çeşit işin yasaklanması, ayrıca kadınların çalıştıkları tüm mesleklerin, bu açıdan ele alınarak kadını aşağılayan içeriğinden çıkarılması;

- Fahişelerin topluma yeniden kazanılmaları ve üretime katılmaları için özel önlemlerin alınması gerekiyor.

Tabii bu kısaca özetlediğim programın eksiksiz bir program olduğu yönünde hiçbir iddiamız yoktur. Ama kurtuluşa giden yolda, bunların yapılmasının çok önemli bir aşama olacağını düşünüyoruz.

Kadının eşitsizliği, ezilmesi, sınıflı toplumlarla beraber başlıyor. Ve asıl olarak da altında işbölümü yatıyor. Kaynak son çözümlenmede böyle olunca, şöyle diyebilirim: Sömürü düzeninin ortadan kalkması, kadının kurtuluşunun başlangıcı olacaktır. Fakat yine de bu tam bir kurtuluş olmayacaktır. Çeşitli boyutları var ama kurtuluşu asıl sağlayacak olan, işbölümünün ortadan kalkmasıdır. Dolayısıyla kadının bizce gerçek kurtuluşu komünizmde olacaktır.

Soru: Bu taleplerle bağlantılı olarak aileyi, kadınların ezilmesi açısından, aynı şekilde ele alınması gereken bir kurum olarak görüyor musunuz? Yani evişlerinin toplumsallaştırılması, kadının eşit iş, eşit eğitim vb. talepleri, bütün bunlar bir şekilde aileyi getiriyor benim kafamda, nasıl olacak? Devamında da ev işleri üzerine, çünkü ezilmenin kaynakları...

R.Yürükoğlu: Söylediğim önlemlerle,

evişlerinin sorun olmayacağını düşünüyorum, çünkü yemekhaneler, çamaşırhaneler, kreşler, vb. Ve tüm bunlar olana dek de, evişlerine erkeğin ortak olmasının yasalarda ve eğitimde yer alması maddesi, evişleri mahkumiyetini bir ölçüde giderecektir.

Dolayısıyla, evişlerinde durumun ne olacağını yanıtı sanıyorum söylediklerimde vardı. Fakat *aile* yönü, konunun çok daha önemli bir yönüdür. Evişleri sorunu ortadan kalksa bile aile duruyor.

Komünistlerin aile konusuna yaklaşımı, benzetmelerin yetersizliğini dikkate alarak, devlet konusundaki yaklaşımlarına benzer diyebilirim. Komünistler, devleti kaldırmayı amaçlamış insanlardır, sonunda devletin olmayacağı bir toplumu özlüyor, ama kararnamelele kalacak birşey de değil devlet. Yaşamın akışı içinde, gelişmenin bir yerinde yavaş yavaş sönüp gidecektir. Aile için de aynı şeyi söylüyoruz. Devrimden hemen sonra eminim ki, burjuvazinin dayattığı ve sömürü sistemini temel almış aile, bu bildiğimiz prototip hızla erimeye başlayacaktır. Ama komünizme gidişin o uzun yolu içinde aile hâlâ sürecektir. Sömürünün toplumdaki atomu diyebileceğimiz bu sınıflı toplum kalıntısı birim, aile, sonunda komünizme geçişle birlikte tarihe karışacaktır.

Soru: Ev işleri konusunda yeterli şeyleri söyledim derken, haklıydınız. O cümlemin devamını şöyle getirmek istiyorum: Evde işler var, bugünden yarına, devrim diyebileceğimiz bir sürece doğru giderken o hayat devam edecek. Bu arada erkeklerle kadınlar işleri paylaşsın dediniz, bu önemli birşey. Benim açımdan çok önemli, ve bu konunun şimdiye kadarki ele alınışından da farklı. Şimdiye kadar hep, bir zaman gelecek ev işleri sosyalleşecek, kollektifler olacak vb. denirdi. Fakat, bu zamana kadar ne olacak, çocuklara kim bakacak yemekleri kim yapacak? Siz ev işlerini kim yapacak noktasında erkekler de bu işleri kadınlar gibi yapmalıdırlar diyorsunuz değil mi?

R.Yürükoğlu: Kesinlikle öyle diyorum.

Soru: Hep böyle mi derdiniz?

R.Yürükoğlu: Biraz önceki somut önerileri okuduğum metin 1980'de yazılmıştır. Bizler daha öncesinden, 1978'den itibaren, bu görüşleri benimsiyoruz. Bu tarihin öncesinde de tersine bir görüşe sahip değildik, yalnızca konunun bilgisiziydik. Dolayısıyla daha fazla şövenisttik.

Soru: Bunlarla bağlantılı olarak birşey daha sormak istiyorum. Bu dediğiniz talepler sizce bütün kadınların talepleri midir? Zannediyorum bütün kadınların talepleri olarak ifade ediyorsunuz. Neye göre bölebiliriz kadınları? Homojen bir topluluk değil kadınlar. Kadın olmak onları benzerleştiriyor olsa bile, nedir kıstaslarınız kadınları ayırmada? Böyle bir ayırma yapmak da önemli geliyor mu size?

Şu ya da bu düzeyde erkek şövenizmi taşımayan erkeğe bugüne dek rastlamadım. Yine de kavgayı erkeklere yöneltmek için yeterli neden değildir, çünkü aynı dertten erkekler de çekiyor. Ezilen varolduğu sürece, ezen de eşit ve özgür olamıyor. Kadın eşitsizlikten uzak, ezilen bir durumdayken, erkek de eşit ve özgür değildir. Erkeğin rolü, sömürünün çıkarı için ona da düzen tarafından dayatılmış iğrenç bir roldür.

R.Yürükoğlu: Bir kere kadın, kadın olduğu için o toplumsal gurubun üyesidir. Değişik sınıfların kadını da kadındır. Kadınlar arasında yapılabilecek ayrımlar kadın sorunundan değil, kadın sorununun yanında gelen başka sorunlardan kaynaklanıyor. Kimisi en az onun kadar önemli sorunlardır, kimisi ikincil derecede sorunlardır. Ayrımlar, kadın ezilmişliği, kadın sömürüsü noktasından fazlaca gelmiyor. Şunu söylemekten korkmamak gerekir, burjuva kadını da erkeğiyle eşit değildir. Tabii işçi-emekçi kadının çektiğini çekmiyor ama o, işin başka yönü. Dolayısıyla hangi sınıfın kadını olursa olsun, kadın olmaktan gelen ortak sıkıntıları, ortak dertleri vardır. Bunlar kadın olmaktan gelen sorunlardır. Bunlar tüm kadınları birleştiren yönlerdir.

Öte yanda kadınlar bir sınıf değil. Her sınıfın kadını var, erkeği var. Toplumda taşıdığı ağırlığa ve toplumsal kavgada güttüğü hedeflere göre, hangi sınıfın ya da sınıfların kadınları bizi ileriye taşıyacaktı?

Bunu yanıtlayabiliriz, buna göre bir ayırım yapabiliriz.

Toplumumuzun en büyük gücü, sayıca da en büyük gücü işçi sınıfıdır. Bunun da yarısı kadındır. Öyleyse kadın sorununda, kadın hareketinde, kadın eyleminde işçi kadınların öne gelmeleri için elimizden gelen herşeyi yapmalıyız. İkinci büyük sınıf, çeşitli tutarsızlıkları içinde ama emekçi bir yana da sahip olan küçük burjuvazidir. Aydınlarıyla vb. Bunların da önemli bir yeri vardır. Demek ki kadın hareketinin hedeflemesi gereken iki büyük kadın gücü bizce işçi kadınlarla emekçi kadınlardır.

Soru: Yanıtlarımızda kadınların ezilmesi, sömürsü, baskı altında tutulması gibi kavramlar kullanılmıyor. Sizce kadınlarla erkekler arasında sömürü kavramı nasıl somutlanıyor? Bir ekonomik sömürü ilişkisi var mı kadınlarla erkekler arasında? Yani kadınlar kadın olduklarından ötürü bir sömürüye uğruyorlar mı? Bu, ezilmeden farklı bir kavram.

R.Yürükoğlu: Kadın oldukları için bir sömürüye uğradıkları çok açık. Hem ailenin içinde, hem ailenin dışında. Ailenin dışındaki sömürüyü görmek ve yanıtlamak daha kolay. Aile içindeki sömürüyü görmek ve yanıtlamak da belki zor değil, fakat getirilecek yanıtların kavgayı yanlış yollara götürme olasılığı büyük.

Sırasıyla ele alırsak, aile dışında toplumun her düzeyinde kadınlar sömürülüyor. Kadın, sosyalist ülkeler dahil eşit işe eşit ücret almıyor hiçbir yerde. Bir kere, bazı işlere sokulmuyorlar, oralar erkeklerin tarlası. Sokuldukları yerde de eşit ücret almıyorlar. Bu sömürünün ta kendisidir.

Aile içinde de şöyle bir benzetme çok tuhaf olmaz. Belki de erkeğin ilk üretim aracı kadın. Bu alanda da tabii bir sömürü var. Yalnız bunun kaldırılması için zaman zaman duyulan bazı önerilere katılmıyoruz. Bu öneriler, fazlaca düşünmezseniz, basit bir yaklaşımla doğru gibi gelebilir. Ama bunlar kavgayı saptırıcı, kadının o çok büyük kavgaya gücünü devrim için değil, devrimi bölmeye yöneltici sonuçlara çıkar. Zaman zaman karşılaştığımız öneriler şu tür öneriler. Kadın ev işlerini yaptığı zaman, ya da kocasıyla yattığı zaman kocasından para istesin. Bunlar doğru değil. Evet kadının evinin içinde de sömürüldüğü doğru, ama bunu giderecek yollar bunlar değil.

Soru: Bir emek sömürsünden sözediyorsunuz dolayısıyla evin içinde. Peki bu sömürü durumuna karşı, (bunun ücretlendirilmesi gibi bir talebin de yanlış olduğunu söylüyorsunuz) ne getiriyorsunuz?

R.Yürükoğlu: Ne getirdiğimizi bir daha okuyayım; "ev işleri ve çocuk bakımı tam anlamıyla toplumsal bir karaktere sahip olana dek, bu işlerin ortak sorumluluğunun erkek ve kadın tarafından yürütülmesi konusuna gerek yasalarda gerekse ideolojik eğitimde ağırlık verilmesi". Çözümler kadın ve erkeği savaşında birleştirici olmalıdır. Ev işlerini erkek de paylaştığında, sömürü kalmıyor, bir birim kollektif biçimde birşeyi götürmüş oluyor.

Soru: Dolayısıyla kadınların erkeklerle yönelik buradan kaynaklanan

bir mücadele getirmesinin bir şekilde, sınıf mücadelesini böyleceğini söylüyorsunuz.

Kadınların ezilmişliğinin kaynakları ve bunun kadın hareketleri ve politikalarına etkileri üzerine konuştuk. Şimdi ister istemez konu nasıl biraraya gelsin, nasıl örgütlenilsin bu talepler için noktalarına geliyor. Genel olarak kadın örgütlenmesi konusunda ne düşünüyorsunuz, neler öneriyorsunuz?

R.Yürükoğlu: Çeşitli örgütler içinde kadınlar erkeklerle de bir araya gelerek savaşım verebilirler. Ancak, toplumda kadın sorunu diye özgün bir sorun varsa, mutlaka ayrı kadın örgütlenmelerine de gereksinim vardır.

Bağımsız kadın örgütlenmelerine gelmeden önce söylenmesi gereken çok önemli bir nokta var. Özellikle sendikaların kadın işçiler konusuna çok daha aktif eğilmeleri gerekir. Çok daha aktif eğilerek, kadın işçileri örgütlemeleri, savaşıma çekmeleri sendika katlarında olabilmelerini sağlamaları gerekir. Kadınları savaşında yalnızca bir yan güç olarak değil, sendikaların yarısını oluşturan eşit bir güç olarak görüp ona göre çalışmalarını yapmak gerekir ki sendikaların tümüne bu yönde eleştirimiz var. Kadın işçiler sorununda hepsi yaya kalıyor. Bir tek Türk-İş merkezinin kadın işçiler üzerine çalışması var, ki bu da Türk-İş'in sendikalarından bile yeterli desteği görmüyor. Sendikaların yapabileceği, işin belli bir yönüdür. Kadın sorununu ele alıp çözmeleri beklenemez. Ya da o yönde programlar önermeleri de beklenemez. Ancak, sınıf kavgası içinde, ekme kavgası içinde kadının konumunu kolaylaştırmak için çok şey yapabilirler.

Ote yanda, mutlaka bağımsız kadın örgütlenmelerine gereksinim var. Ve de görüyoruz, onaylayalım ya da onaylamayalım, son yıllarda çeşitli kadın örgütlenmeleri var. Burjuva kadın örgütlenmelerinden, feminist örgütlenmelere, son dönemde de devrimci kadın örgütlenmesine dek örgütler görüyoruz. Devrimci kadın örgütlenmesi dediğim örgütün içinde şu anda çok değişik eğilim ve ölçütler var. Ama önemli değil, bütün bunlar geçmişle-eskiyle-dünle kıyaslandığında iyi şeylerdir. Buradan daha iyi noktalara da gideceğine eminiz. Nasıl işçi sınıfı toplumun ta göbeğine oturmuşsa ve herşeyde onun gücü, onun hazırlığı ya da hazırlıksızlığı herşeyi belirliyorsa, kadınların savaşımında da aynı şekilde işçi kadınlar zaman içinde öne geleceklerdir. O zaman sanıyorum kadınların savaşımı daha sağlıklı bir noktaya gelecektir.

Soru: Bağımsız kadın örgütlenmeleri kavramını özerklik ifadesi olarak mı kullanıyorsunuz? Yoksa bağımsız deyince nereden, kimden bağımsız? İdeolojik-teorik-politik olarak bu, çok tartışılan birşey çünkü.

R.Yürükoğlu: Bilmiyorum belki biraz sekte gelebilir görüşümüz ama, bağımsızlıktan kastım, örgütsel bağımsızlıktır. İdeolojik ve siyasal bir bağımsızlığı ise biz kadın hareketi için değil, hiçbir şey için kabul etmiyoruz. İşçi sınıfının yoluna hepimiz bağımlıyız, bağımlı olmak zorundayız ve bu bağımlılık da gönüllü bir bağımlılıktır. Yukarıdan birinin değneğiyle değil.

Soru: Kadınlara da bunu öneriyorsunuz?

R.Yürükoğlu: Evet bunu öneriyoruz ve bu öneri bizim icadımız değil, toplumsal gelişmenin isteğidir diyoruz. Kadınlar örgütlerini kurmada, seçmede, seçilmede ve bu çerçevede içinde istedikleri kararları alıp uygulamada bağımsızdırlar. Yani bir partinin-örgütün-sendikanın kadın kolu değildirler.

Her sınıfın kadını var, erkeği var. Toplumda taşıdığı ağırlığa ve toplumsal kavgada güttüğü hedeflere göre, hangi sınıfın ya da sınıfların kadınları bizi ileriye taşıyacaktır? Bunu yanıtlayabiliriz, buna göre bir ayırım yapabiliriz. Toplumumuzun en büyük gücü, sayıca da en büyük gücü işçi sınıfıdır. Bunun da yarısı kadındır.

Öyleyse kadın sorununda, kadın hareketinde, kadın eyleminde işçi kadınların öne gelmeleri için elimizden gelen herşeyi yapmalıyız.

Emek-sermaye çelişkisinin çözümü gerçekten birinci önemdedir. Kadının kurtuluşunu sağlayacak olan da budur. Kadının kurtuluşunun kendi içinde bir çözümü yoktur. Aralarında bir çelişki de görmüyorum, çünkü kadının savaşım hedeflerinin hepsi işçi sınıfının savaşımını destekleyen şeylerdir. İşçi sınıfının savaşım hedeflerinin hepsi de kadın savaşımını destekliyor.

Soru: Politik aktivite olarak çok olumlu yıllar yaşadığımız söyleyemez. 80 öncesiyle şimdiki durum arasında, kadınlarla ilgili öneriler açısından, görüşlerinizde bir değişiklik oldu mu diye sordumdu. O sorunun cevabını aldım. 80'den önce demokratik kadın örgütlenmeleri vardı, bunların bazıları ol-

dukça kalabalık kadın guruplarını da içerdiler. O dönemde bu bağımsız kitle örgütlerinin mücadelesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bugün bakılınca gözden geçirilmesi ve eleştirilmesi gereken yanları da olan bir süreç miydi o dönemdeki kadın örgütlenmesi?

R.Yürükoğlu: Sorunun başından başlayıp sonuna doğru gelirse, 80 öncesiyle bugün arasında, toplumun her yönünde bir farklılık var. İşçi sınıfının savaşımında da, kadınların savaşımında da var. 80'de bir yenilgi yaşandı. Ama işçi ve emekçi yığınlar bu yenilgiden görülüyor ki büyük dersler çıkardılar. Aydınların yeterince çıkaramadığı denli dersler çıkardılar. Bu, savaşımında yansımaları var. 80 öncesindeki hareketleri, kadınların örgütlenmesi açısından ele alırsak çok eleştirel bir gözle bakmıyoruz. Siyasal eleştirilerimiz çerçevesinde onlara da düşen pay dışında kadın örgütlenmeleri olarak çok eleştirel bakmıyoruz, çünkü Türkiye toplumunun gelişmesi içinde o da bir ileri aşamaydı. Eksikleriyle ve yanlışlarıyla birlikte. Yönetim katlarının kesif biçimde küçük burjuvayla dolması, yanlışların, olumsuzlukların temel nedenlerinden biriydi. Ama yine de bir ileri adımdı. Aynı süreç şimdi yaşanırsa ki, hiç inanmıyorum yaşanacağına, o zaman geriye yinelenmek anlamına gelir. Bugün örgütlenmeler daha ileriye gidecektir, işçi sınıfının ağırlığı kadın hareketinde, işçi kadınların ağırlığı olarak kendini gösterecektir.

Soru: Bütün bu konuştuklarımızın bir şekilde bağlandığı yer iktidar oluyor. İktidara getirmek istiyorum sözü. Politik iktidarı ele geçirmek gibi nihai bir hedeften, dolayısıyla toplumu değiştirmek gibi her anlamıyla bütün bir hedeften sözediyorsunuz. Bu anlamda kadınların bir çoğunun ev kadını olmalarından, halihazırdaki siyasal iktidar mekanizmalarına katılımlarının son derece düşük olmasından ve sosyalist örgütlenmeler içinde de gerek nicel katılımlarının, gerekse yönetim kademelerindeki oranlarının çok düşük olmasından dolayı, toplumsal iktidarı ele geçirme sürecinde ve sonrasında kadınlar eşitsiz bir yerden başladıkları için özel tedbirler alınmalıdır gibi geliyor mu size? Aynı yerden başlasalar, belki de özel şeyler gerekemeyecek, ama son derece eşitsiz bir yerden başladıkları için.

R.Yürükoğlu: Evet, özel önlemler, kadınları kayırmacı önlemler alınmalıdır, alınacaktır. Bizim öne sürdüğümüz istemlerin aslında topluca bir adı var: *Pozitif diskriminasyon*. Bu ilkeyi kabul ediyoruz ve onu önlemler halinde getirmeye çalışıyoruz. Devrim iktidarıyla beraber, bunların uygulanmaları, toplumdaki havayı tümüyle değiştirecektir. Ama sosyalist ülkelerin acı deneyleri de önümüzde. Bugünden yarına ve kendiliğinden olmayacak. Yoğun bir çaba ve kavgaya gerektiriyor. Bu değişen hava içinde hepimize düşen görev, bu yönde ideolojik kavgayı azaltmamak ve pozitif diskriminasyonu toplumun her köşesine kabul ettirmektir.

Soru: Benim şöyle bir kaygum var. Tabii, ne kadar da tarafsız olmaya çalışsam, tarafsız bir röportajcı olduğum söylenemez. Öncelikler

gibi bir mesele vardır hep. Bütün bu bahsedilen toplumsal proje ve politik talepler sadece kadınlarla ilgili şeyler değil, bunun bir parçası kadınlar.

R.Yürükoğlu: Yalnızca kadınlarla ilgili de çok şey söyledim ama.

Soru: Genel olarak baktığımız zaman, biliyoruz ki toplumsal iktidarı ele geçirme, devrim sürecinde yapılacak çok şey var ve kadınlar bunlardan birisi. Benim açımdan, hep daha önemli, daha acil görülen atılımlar, daha acil görüldüğü için daha yüksek sesle öne sürülen şeyler arasında kadın konuları güme gidiyor diye bir şüphe var. İş yapanların çoğu erkekler çünkü. Ne kadar, ideolojik bir değişiklik süreciyle konunun öneminin farkında olan sosyalist erkekler olurlarsa olsunlar, bir yerde erkektirler. Eve gidince işleri hazır bulmak fena olmuyor. Ve yaşanan gerek Sovyetler Birliği olsun, gerek Vietnam, Nikaragua, bildiğimiz ne kadar devrim süreçleri varsa, böyle bir öncelik problemi kadın açısından sözkonusu diye düşünüyorum. Sizin görüşlerinizi sormak istiyorum.

R.Yürükoğlu: Aslında ilginç bir nokta. Yalnız önce bir başka şeye değineceğim. Bundan önceki kötü uygulamalara ve kötü sonuçlara bakarak, öyleyse bu doğru değilmiş demek yöntem açısından son derece yanlış olur. Şöyle açmaya çalışayım. Toplumsal kavga açısından en önemli, başta gelen nedir diye bir soru sorulduğunda, tüm haksızlıkları giderecek olan düzen değişikliğini getirecek işçi sınıfının savaşıdır derim. Dünyanın en önemli sorunu sömürünün ortadan kaldırılmasıdır, sınıf kavgasıdır. Fakat erkek şövenizminin de binlerce yıllık derin kökleri olduğundan, tam da bu doğru öne sürülerek, bu doğrunun üzerine basarak, dediğiniz gibi kadın sorunu güme götürülüyor. Ama şimdi kadın sorunu güme götürülüyor diye, öyleyse birinci sıraya o birinci sorunu koymayalım demek de metodolojik hata olur. Emek-sermaye çelişkinin çözümü gerçekten birinci önemdedir. Kadının kurtuluşunu sağlayacak olan da budur. Kadının kurtuluşunun kendi içinde bir çözümü yoktur. Aralarında bir çelişki de görmüyorum, çünkü kadının savaşım hedeflerinin hepsi işçi sınıfının savaşımını destekleyen şeylerdir. İşçi sınıfının savaşım hedeflerinin hepsi de kadın savaşımını destekliyor.

Öyleyse, kadın sorunu neden güme gidiyor? Devrimden bu yana 70 yıl geçmiş, 300 kişilik merkez komitelerinde bir tane kadın yok. Salamura gibi erkekler diziliyor yanyana. Şimdi bunun nedenini başka yerde aramak gerek. Bunun nedeni, doğruları da kendi çıkarına kullanan erkek şövenizmidir. Teorisinde ve pratiğinde erkek şövenizmiyle barış içinde yanyana yaşayan bir ideoloji ise Marksizm olamaz. Gerçekten durumları acıklıdır. Devrim sırasının heyecanı içinde Sovyetler Birliği'nde ileri geri, yanlış doğru ama çok güzel şeyler yapılmış. Çok da güzel bir hava egemen olmuş. Ama şimdi bakıyoruz, özellikle ileri kapitalist ülkelerden çok daha geridir durum. Kadını tam anlamıyla bir diş alet gibi gören bir hava var orada. Bunların, sosyalist ülkelerin bugünkü gerçeğinin, işçi sınıfı davasına, işçi

sınıfı hedeflerine yabancı olduğunu söylemek gerekir.

Yaşamda birinci ve ikinci önemde şeyler oluyorsa, bunlardan birinin güme gitmesi gerekmez. Hele ki bu ikisi birbirini tümüyle destekleyen ve de sonuçta kurtuluşun aynı noktada birlikte olacağı şeylerse, ikisinden-biri güme gitmez, tam tersine biri daima ötekine yardımcı olur. Ancak, düzgün bir kafayla yanasılırsa.

**Erkek şövenizmi,
erkeğin kadın
karşısındaki haklarını
doğrulayan, onu
güçlendiren bir düşünce
biçimidir. Toplumdan
topluma ve toplumun
içinde bulunduğu
zamana göre içeriği
değişik dolabilir. Ama
sonuçta kadının
ezilmesinin ve erkeğin
üstünlüğünün doğallığını
savunan bir düşünce.
Ortaçağlarda çok daha
vahşiymiş, şimdi biraz
daha üstü kapalı,
"medeni" ölçülere
gelmiş, ama toplumdaki
değer yargılarının
çoğunluğunda var.**

Soru: Erkek şövenizmi diye bir kavram kullandınız çeşitli yerlerde. Arada da erkeklerle kadınlar arasında bir çıkar-sömürü ilişkisinden bahsedilebilir diye konuştuk. Bu erkek şövenizminin bir tanımlama olduğu belli, bunu biraz açar mısınız? Nedir, neyi kastediyorsunuz? Ve bunu şöyle bir bağlantıyla sormak istiyorum, malum ideolojiler de durup dururken olmuyorlar. Hep altlarında bir çıkar ilişkisi, bir maddi altları oluyor mutlaka. Hem erkek şövenizmiyle ne ifade ettiğinizi, hem de bunu besleyen kadınlarla erkekler arasındaki eşitsiz ilişki midir, bunları açar mısınız?

R.Yürükoğlu: Erkek şövenizmini şöyle tanımlayacağım, belki eksik-yanlıştır ama, şöyle tanımlayacağım. Erkek şövenizmi, erkeğin kadın karşısındaki haklarını doğrulayan, onu güçlendiren bir düşünce biçimidir. Toplumdan topluma ve toplumun içinde bulunduğu zamana göre içeriği değişik dolabilir. Ama sonuçta kadının ezilmesinin ve erkeğin üstünlüğünün doğallığını savunan bir düşünce biçimidir.

Ortaçağlarda çok daha vahşiymiş, şimdi biraz daha üstü kapalı, "medeni" ölçülere gelmiş, ama toplumdaki değer yargılarının çoğunluğunda var. Üst yapının her yanına sızmıştır. Hepimizin bildiği örnekler, kadın kocasını aldattı mı çok kötü olur, erkek karısını aldattı mı hatta çev-

resinde sivrilir de, bu çeşit şeyler. Eşitsizliği besleyen bir üst yapı olgusu. Eşitsizliği *doğuran değil* tabii, bu çok önemli, ama eşitsizliğin sürmesinin inanç temellerini yaratıyor.

Eşitsizliğin kaynağına konuşmamın başında değinmişim. Bu kaynak ortaya çıkmadan, yapılan antropolojik araştırmaların ve asıl olarak da benim bilgimin sınırlılığı içinde söyleyeceğim, ilkel komunal dönemde kadınla erkek arasında fizik güç bakımından da az bir fark varmış. İşbölümüyle birlikte bildiğimiz süreç başladığı zaman, kadının vücudu yumuşamaya başlıyor. Sonra, ilkel komunal toplumda bebeler toplumun ortak malı iken, ve kadının ezilmesinden de söz edilmezken erkek şövenizmi diye birşeye de rastlanmıyor. Ne zaman ki eşitsizlik ortaya çıkıyor, bu eşitsizliğin insan moralinde haklılığı savunmak için de erkek şövenizmi geliyor.

Çok önemli bir noktaya daha dikkat çekmek istiyorum. Erkek şövenizmi erkeklerle özgü birşey değildir. Erkek şövenizmi erkekleri ne denli içine almışsa, kadınları da o denli içine almıştır. Yoksa zaten böyle bir dünyada yaşıyor olmazdık. Kavga olur, bir noktada birşeyler bağlanırdı. Kadınların da büyük çoğunluğu, tabii bilinçlenmiş kadınlardan söz etmiyorum, erkek şövenizmiyle sakattır. Onlar da kendilerine bir sürü şeyi hak görmezken, erkeklerine hak görürler. Tüm dünyada erkek şövenizmi hem kadınları hem erkekleri içine almış bir düşünce biçimidir. Eşitsizliğin sürmesi için destekleyici kaynaklardan bir tanesidir.

Soru: Yani bu ilişkide sonuç olarak ezilen durumda olan kadınlar da bu şövenizmin taşıyıcısı durumundadırlar.

R.Yürükoğlu: Yoksa şöyle bir manzarayla karşılaşırdık. Kadınlar tümüyle erkek şövenizminin ne olduğunun farkına varmışlar, ve bilinçli olarak karşısındalar, erkekler de bilinçle haklarını, erkek şövenizmini savunuyorlar. Böyle birşey olamaz, böyle bir üst yapı anlayışı olamaz, bırakın onu, böyle bir toplum olağan yaşantısını sürdüremez. Kanlı kavgalar içinde tüketir, erir, biter.

Soru: Evet, kendiliğinden ve doğal bir şekilde sürüp gidiyor. Son birşey daha sorayım. Son konuştuğumuzla da bağlantılı. Bir ezme-ezilme ilişkisinden ve bir ideolojiden sözettik. Açtınız bu konuyu. Kadınların çok dile getirdikleri birşey var Türkiye'de. Kadınların erkekler tarafından maruz kaldıkları şiddet. Mesela aile içinde dayak, ırza geçme gibi sadece kadınların yaşadıkları ve tarafların erkek ve kadın olduğu bir şiddet ilişkisi var. Bunun üzerine gidilmesi gereken birşey olduğu şüphesiz. Şunu sormak istiyorum, bu şiddet konusu, ezme ve ezilme ilişkisiyle birlikte değerlendirilebilir mi? Malum şiddet deyince ve ezme-ezilme ilişkisinden sözedilince, bunları biraraya getirmek mümkün. Dayağa karşı kampanya yürüttü kadınlar ve hâlâ devam ediyor. O yüzden de güncel ve tartışılan birşey.

R.Yürükoğlu: Şiddet olayı, ezme-ezilme ilişkisinin, yaşamın bir başka yönünde yansımından başka birşey

değildir. Kesinlikle aynı anlayışın sonucudur. Erkekler bunda kendilerine hak görüyorlar! Bu hastalıktır aslında. Hastalıktır ve mikrobiyoloji toplumdur.

Buna karşı savaşımında da tutulabilecek değişik yollar vardır. Dayağa karşı hareketi biz şiddetle alkışladık. İnsanlığı tüm sınıflarıyla kapsamış illetlerden bir tanesi bu. Hatırlarsanız Cem Karaca'nın bir parçası vardı yarım aydınlar üzerine; "karınızı döverken ne kadar bilimseldiniz" diyordu. Son derece güzel. Yani bundan kurtulmuş sınıf ya da katman yok. Korkunç bir illet bu. Röportajın bir yerinde söylediğimi de destekliyor. Aslında bu şiddeti uygulayan da özgür ve eşit ve dingin bir insan ya da topluluk olamaz. Sonuçta erkeğin de, ezen taraf olarak, eşit ve özgür olmadığını gösteriyor. Bu bir hastalık. Hastalığın en yıkıcı sonuçlarını da bu saldırıya uğrayan kadınlar çekiyor.

Bu illetle savaşımında çok araç var kullanılabilir ama bunların tümü birlikte kullanılmak zorunda. Mutlaka ve mutlaka toplumun genel kültürünün ilerlemesi gerekiyor. Yaşam felsefesinin değişmesi gerekiyor. Ideolojik üst yapıyı yoğun bir şekilde değiştirmek gerekiyor. Bunun yanında da yasalarla bu tür suçlara ağır cezalar getirmek gerekiyor. Ağır, caydırıcı cezalar. Biz ceza hukukunun hiçbir yönünde caydırıcı ceza yaklaşımına sahip değiliz. Genel kriminoloji alanında caydırıcı cezadan çok, eğitici, kazancı, iyileştirici ceza yanlısıyız. Ama bu konuda gerçekten caydırıcı bir şekilde ağır olması gerekiyor cezaların. Yalnızca bununla birşey çözülmez ama önemli bir adımdır, toplumdaki genel havanın değişmesine dek şiddeti sınırlayıcı bir görev görebilir.

Soru: Teşekkür ederim, aslında ben bu kampanyada yer alan bir kadındım ve biz o zaman şunu yaşadık. Hemen hemen bütün sosyalist gruplardan kadınlar oldukça soğuk davrandılar bu işe.

R.Yürükoğlu: Aslında çok kahramanca birşeydi.

Soru: Ne zaman ki miting oldu ve oldukça da coşkulu ve hoş geçti ve tartışılmaya başlandı bu konu, yürüyüşe davet ettiğimiz halde gelmeyen birçok kesimden kadınlardan, birçok sosyalist, sosyal-demokratlardan daha sonra desteklerini ifade eden beyanatlar aldık. Böylece bir değişiklik yaşadığımızı itiraf edeyim.

R.Yürükoğlu: Tipiktir bu Türkiye devrimci hareketinde. Tipik yararçı yaklaşımdır. Vardı ve ne yazık şimdi de var.

Soru: Aslında sözü biraz oraya getirmek istiyordum. Konu konuşulmaya başlayınca, herkes de birşey söylemek durumunda kaldı ve birşeyler söyler oldu. Eminim ki yeni birşeyler yapılırsa, çok daha geniş katılım elde edilecektir.

R.Yürükoğlu: Dayağa karşı eylemler bence tüm toplumun bilincine bir şok etkisi yaptı. Türkiye gibi bir ülkede, aile içinde dayağa son şeklinde ayağa kalkma son derece önemlidir. Bizlerin, hatta yapanların da farketmediği kadar ileriye dönük derin sonuçları olacaktır.